Phone : 5125
BHAV-VILAS,
Bhavnagar-3

Dt. 9th.July,1995.

Dear Dr.Sankaran,

Thank you very much for your letter and a photograph of a Florican.

I was waiting for the first rain, but no rain so far.We shall contact you as soon as the monsoon breaks.

Hoping you are keeping fit and with regards,

Yours sincerely,

M.K.Shivbhadrasinhji.

P.S. I hope you received my letter of 23rd April.

Regi. No. F/136/BHAVNAGAR Phone : 5152

WILD LIFE CONSERVATION SOCIETY

[Registered by UNITED NATIONS ENVIROMENT PROGRAMME by No. 356/0099/01 as a Source of Environmental information in the INEOTERRA International Directory of Sources]

President :- M. K. Shivbhadrasinhji

Secretary :-

"Bhavvillas"
Near Gaurishanker Lake
BHAVNAGAR 364003
(Gujarat State)

Ref. No. :-

Dt. :- 18th Sept 1995

To,
R. Sankaran.
Salim Ali Centre for Ornithology &
Natural History.
Kalampalayam.
Coimbtore.
[641010]

Re:- Survey of lesser Florican in Bhavnagar Dist.

Dear Mr. Sankaran.

With reference to your letter. CF/727. dt- 8/3/95. addressed to M. K. Shivbhadrasinhji & Mr. N. C. Bhatt regarding the Florican watch & survey, in Bhavnagar Dist. we have recently carried out survey of above Birds in various places, such as Koliyak, Tenthab?, Ghogha, Akwada, Adhewada, Budhipadva?, Kolnath?, & various places in Bhal. Dist, including the famous Blackbuck Sanctuary in VELAVADAR [Bhal], where in past we were regularly watching lesser Florican, during monsoon season.

We are sorry to state that, due to illegal grazing & cutting of grass, in most of places mentioned above, we have not able to spot a single Florican, except in Velavadar National Park. In Velavadar on 14th 15th Aug 95 we have seen 16 Birds, of which 14 were male, 2 were female. The Behavior of the females was suggesting that there are some nests. Of the above birds in the area during the survey in Velavadar National Park, but we were not lucky to spot any nest in the park.

Grass of the National park is very well protected, & preserved by the Forest Dept Staff, and Mr. V. J. Rana. ASST Cons. of Forest. is taking keen interest in protecting the Birds. & habitat, of the Entire Area of the National Park.

Under the Expert Guidance, & Continuous Supervision of M. K. Shivbhadrasinhji [President of the Society], Mr. N. C. Bhatt. has successfully completed the survey of Florican. with the help

— Contd-2

Regi. No. F/136/BHAVNAGAR Phone : 5152

WILD LIFE CONSERVATION SOCIETY

[Registered by UNITED NATIONS ENVIROMENT PROGRAMME by No. 356/0099/01 as a Source of Environmental information in the INEOTERRA International Directory of Sources]

President :- M. K. Shivbhadrasinhji

Secretary :-

"Bhavvillas"
Near Gaurishanker Lake
BHAVNAGAR 364003
(Gujarat State)

(2) Conta

Ref. No. :-

Dt. :- 18/2/85

of Expert Birds Watcher of the Society.

For your information & record we Enclose here with the xerox Copy of News item about Florican Survey published in the local papers.

Kindly acknowledge the receipt of the above

With warm regards & best wishes

Navaneet Bhatt.
Vice-President
Wild Life Conservation Society
BHAVNAGAR

Encl :- (2)+2
(4)

ભાવનગર જિલ્લામાં લેસર ફ્લોરિકન ટિલોર પક્ષીનો સર્વે હાથ ધરાયો

ભાવનગર તા. ૧૩

શાલીગલીઅલી સેન્ટર ફોર એરનેથીયોલોજી એન્ડ નેચરલ હિસ્ટ્રી દ્વારા વિનાશને આરે ઉભેલા દુર્લભ પંખી લેસફ્લોરિકન ગુજરાતીઓમાં જેને ટિલોર કહેવામાં આવે છે. તેનો સર્વે તાજેતરમાં ગુજરાત ભરમાં હાથ ધરવામાં આવ્યો છે.

વાઇલ્ડ લાઇફ કોન્ઝર્વેશન સોસાયટી દ્વારા તા. ૧૦-૮-૯૫ થી તા. ૧૬-૮-૯૫ દરમ્યાન માનનિય શ્રી શિવભદ્રસિંહજી ગોહિલના સતત હાજરી સાથેના માર્ગદર્શન તળે સમગ્ર ભાવનગર જીલ્લાના પહેલા જેવા આ પંખીઓ વ્યાપક પ્રમાણમાં જોવા મળતા તે હાથબ, કોળીયાક, અકવાડા, અધેવાડા, બાદ્રીપાડવા, માળનાથ, વેળાવદર સહિત ભાલના અનેક સ્થળોએ સર્વે કરવામાં આવ્યો છે.

જીલ્લાના મોટાભાગના સ્થળોએ ઘાસની વિડિયો ગેરકાયદેસર ઢોરોના ચરાણને કારણે નાશ પામતા ટિલોર પંખીને માફક આવતુ પર્યાવરણ નાશ પામ્યુ છે પરિણામે માત્ર વેળાવદર (ભાલ) ખાતે કાળીયાર અભ્યારણ્ય સિવાય બીજી કોઇ જગ્યાએ આ પંખીની અધિકૃત હાજરીની નોંધ સાંપડી નથી.

(૧) વેળાવદર (ભાલ) કાળીયાર અભ્યારણ ખાતે નાયબ વનસંરક્ષક શ્રી વિ.જે. રાણા પોતાના પાર્કના સંરક્ષણ માટે મર્યાદિત સ્ટાફ અને સાધનો હોવા છતાં આસપાસના ગામોના માલધારીઓના ગેરકાયદેસર બેલાણોના દબાણનો અસરકારક રીતે સામનો કરીને પાર્કમાં ઉગી નિકળેલા ઘાસનું કાળજીપૂર્વક જતન છેલ્લા ઘણા સમયથી કરી રહ્યા છે. પરિણામે નહી તા. ૧૫ તથા ૧૬-૮-૯૫ દરમ્યાન હાથ ધરાયેલા ૧૪ નર, તેમજ ભાગ્યે જ જોવા મળતી આ પંખીની બે માદાઓ જોવામાં આવ્યા એટલું જ નહિ અહિં ઘાસના મેદાનમાં તેમના માળા હોવાની અને ઇંડા મુકી બચ્ચા ઉછરતા હોવાની સાબીતીઓ મળી છે.

બે દિવસના રોકાણ દરમ્યાન વાદળછાયા મસ્ત વાતાવરણમાં ટિલોરના નરને પોતાની હદ એટલે કે ટેરિટરી માર્ક કરવા હવામાં ઉછળીને કુદકો મારતો તેમજ દેડકાની જેમ ટેરરર અવાજ કરતો જોવાની

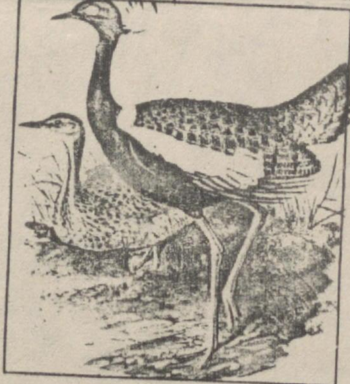

દુર્લભ તક સભ્યાંને સાંપડી છે.

(૨) આ પક્ષીઓ સિવાય ઘણા પરદેશી પક્ષીઓ શિયાળો ગાળવા આવતા વિવિધ પક્ષીઓ જોવાની પણ તક સાંપડી હજારોની સંખ્યામાં ઢેકબગલા તેમજ પરદેશથી આવતા રોઝટ પોસ્ટર એટલેકે વૈયા પંખીઓ દરિયામાં ભરતી વખતે કાંઠે અથડાતા મોજાની માફક પાર્કના ઘાસ ઉપર ખોરાક માટે ઉતરતા અને ઉડતા જોવા એક અદભૂત દ્રશ્ય ખડું કરતા હતા. ચકલીના કદના ઘાસ ઉપર ખોરાક માટે ઉતરતા અને ઉડતા જોવા જેવા પંખીઓ પણ અહિં વ્યાપક પણે જોવા મળે છે.

રેસ્ટ હાઇન્ડ પડખેના ખલેલાના વૃક્ષોમાં માળો અને બચ્ચા ઉછેરની વ્યસ્ત પ્રવૃત્તિમાં કુદરતના એક અદના આદરણિય આર્કીટેક સમા ગણાતા સુગરી જાતિના પંખીની વસાહતો જોવાનો તેમની સમાજ રચના માણવાનો રાત્રીના અંધકારમાં તારલે મઢ્યા આકાશ તળે કાળીયાર હરણોની રેડીયમ જેવી લીલી ચમકતી આંખોના ઝબકારા વચ્ચે શિયાળાનું એક પક્ષી એક લાળી કરતુ કોરસ સંગીત સ્તબ્ધ વાતાવરણ માણવુ એ અદભૂત લ્હાવો હતો.

વેળાવદર ખાતે નાયબ વનસંરક્ષક શ્રી વિશ્વદીપસિંહ રાણા અને વનવિભાગના ઉમદા સહકાર અને સંરક્ષણ ને કારણે આ અતિ મહત્વનો પ્રોજેક્ટ ઉપપ્રમુખ નવનિતભાઇ ભટ્ટ સોસાયટીના અન્ય સભ્યો શ્રી મોહિતભાઇ અંધારિયા, દિપુ ભટ્ટ, ગટુભાઇ અંધારિયા, ઇન્દ્રભાઇ ગઢવી, દર્શનભાઇ પાઠક, દુષ્યંતભાઇ ઝાલાના સહકારથી પુરો કરીને આકડાં બેંગ્લોર મોકલી રહ્યા છે.

Wild Life Conservation Society
"Bhav Villas" Near Gaurishanker Lake,
BHAVNAGAR-364 003.

સૌરાષ્ટ્ર સમાચાર - તા:- ૧૮/૯/૯૫

ભાવ.જિલ્લામાં 'લેસર ફ્લોટિકન' (ટિલોર) પંખીનો સર્વે હાથ ધરાયો

'ટિલોર' પંખીની નર-માદાની જોડી

ભાવનગર, તાં. ૧૪

"શાલીમઅલી સેન્ટર ફોર ઓરનેથીયોલોજી એન્ડ નેચરલ હિસ્ટ્રી" દ્વારા વિનાશના આંરે ઉભેલા "દુર્લભ પંખી" લેસર ફ્લોટીકન" ગુજરાતીમાં જેને 'ટિલોર' કહેવામાં આવે છે. તેનો સર્વે તાજેતરમાં ગુજરાત ભરમાં હાથ ધરવામાં આવ્યો છે.

"વાઈલ્ડ લાઈફ કોન્ઝર્વેશન સોસાયટી" દ્વારા તા. ૧૦/૮/૯૫ થી તા. ૧૬/૮/૯૫ દરમીયાન શ્રી શિવભદ્રસિંહજીની સતત હાજરી સાથેના માર્ગદર્શન તળે સમગ્ર ભાવનગર જીલ્લાના પહેલા જ્યાં આ પંખીઓ વ્યાપક પ્રમાણમાં જોવા મળતા તે હાથબ, કોળીયાક, લાખણકા, અકવાડા, અધેવાડા, બાડીપડવો, માળનાથ તેમજ વેળાવદર સહિત ભાલના અનેક સ્થળોનો સર્વે કરવામાં આવ્યો છે.

વેળાવદર ખાતે નાયબ વન સરંક્ષક શ્રી વિશ્વદીપસિંહ રાણા અને વન વિભાગનો સહકાર સાથ અને સરભરાને કારણે આ અતિ મહત્વનો પ્રોજેક્ટ સોસાયટીના ઉપપ્રમુખ શ્રી નવનિતભાઈ ભટ્ટે સોસાયટીના અન્ય સભ્યો શ્રી મોહિતભાઈ અંધારીયા, દિપુ ભટ્ટ, ગટુભાઈ અંધારીયા, શ્રી ગઢવી, દર્શનભાઈ પાઠક, દુષ્યતંભાઈ ઝાલાના સહકારથી પુરો કરીને આંકડો બેંગ્લોર મોકલી અપાયો છે.

Wild Life Conservation Socie
"Villa" Near Gaurishanker Lake,
BHAVNAGAR-364 003.

ભાવનગર જિલ્લાના મોંઘેરા મહેમાન સમા 'ખડમોર' પક્ષીની સંખ્યા ઘટી રહી છે

ભાવનગર :તા. ૨૨

અંગ્રેજીમાં જેને 'લેસર ફ્લોરીકન' કહે છે તથા ભાવનગર જિલ્લામાં જે 'ટીલોર' કે 'ખડમોર' તરીકે જાણીતું પંખી, એક જમાનામાં, ભાવનગર જિલ્લાના ઘાસીયા મેદાનો, વીડીઓ, તેમજ જુવાર બાજરીના ખેતરોના વ્યાપક પણે જોવા મળતાં, આજે કાળક્રમે આ પંખીઓની સંખ્યા ઘટીને માત્ર ૫૦૦થી ૧૦૦૦ની આસપાસ જ રહી છે.

આ પંખીની ઘટતી જતી વસ્તીના કારણોમાં તેને માફક આવતા ઘાસના મેદાનો ઘાસની વીડીઓ, ગોચસી, જમીનનો દિન પ્રતિદિન થઇ રહેલો ઘટાડો, મુખ્યત્વે જવાબદાર છે. ચોમાસુ એ આ પંખીનો સંવનનકાળ છે અને આ સમય તે વંશવૃધ્ધિ માટે, સ્થળાંતર કરીને પશ્ચિમ તેમજ પૂર્વ

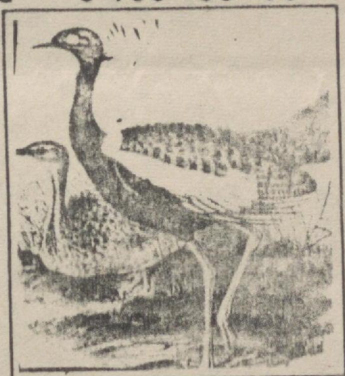

ગુજરાત, રાજસ્થાન, મધ્યપ્રદેશમાં વ્યાપક પ્રમાણમાં આવે છે.

પક્ષી જગતમાં વંશવૃધ્ધિ કાળે નર હંમેશા વધુ રૂપાળો હોય છે. એ મુજબ આ પંખીમાં નર રંગે કાળો, ઝાખા ધોળકાતા રંગનો, પેટાળ કાળુ, પાંખો ખાળી રંગની તથા દંડ સફેદ હોય છે. લાંબી ચાંચ, મોટી આંખો, લાંબા પગ તથા ડોકની સહેજ પાછળના ભાગમાંથી, કલગીના બબ્બે પીંછા નીકળી, ઉપર માથાને સમાંતર આવે છે. માદા નર જેવડી જ હોય છે, પરંતુ તેને નર જેવો રંગનો તપકો નથી હોતો.

ઘાસના મેદાનોમાં થતાં તીડ, કેસારી, તથા અન્ય જીવાત તેનો ખોરાક છે. પ્રજનન ઋતુમાં માદાને આકર્ષવા માટે નર મળસ્કે અથવા સાંજે, હવામાં કુદકો મારતો, અને દેડકા જેવો 'ડરરર' અવાજ કરતો જોવા મળે. સ્વભાવે ખૂબજ શરમાળ આ પંખીની સંવનન પ્રવૃત્તિ વાદળ છાયા વાતાવરણમાં' સતત આખો દિવસ ચાલુ રહે છે.

શાલીમઅલી સેન્ટર ફોર ઓરનેથીયોલોજી એન્ડ નેચરલ હિસ્ટ્રી દ્વારા નામશેષ થવાને આરે ઉભેલા પંખીઓનો જે સર્વે હાથ ધરાયો છે, તેના અનુસંધાને વાઇલ્ડ લાઇફ કોન્ઝર્વેશન સોસાયટી, ભાવનગર

જિલ્લાના દરેક ગ્રામ પંચાયતના સરપંચોને વિનંતી કરે છે કે, હાલ ચોમાસુ શરૂ ગયું છે, ઘાસ ચારેકોર ઉગી નીકળ્યું છે, એટલે આ 'ટિલોર' પંખી ભાવનગર જિલ્લાના ઘણા ભાગમાં આવી પહોંચ્યા હશે, તો આ પંખી તમારા વિસ્તારમાં ક્યારે આવ્યા ? તથા તેની સંખ્યા કેટલી હતી ? તેની વિગત શ્રી નવનીતભાઇ ભટ્ટ, બેંક ઓફ બરોડા, કૃષ્ણનગર શાખા, ભાવનગર., ઇન્દ્ર ગઢવી, ૨૨૦૦, અંકુર સોસાયટી, હીલડ્રાઇવ, ભાવનગર., નયન વનસંરક્ષણ બહુમાળી ભવન, જિલ્લા વનસંરક્ષકશ્રીની કચેરી, ભાવનગરને મોકલી આપવા વિનંતી છે.

સાથો સાથ વન્ય પ્રાણી સંરક્ષણ ધારા-૧૯૭૨ તળે આ પક્ષી રક્ષીત હોઇને તેનો શિકાર કરવો કે તેને હેરાન કરવું કે તેના માળાને નુકશાન કરવું એ ફોજદારી ગુન્હો બનતો હોઇ બે પંખીના સંરક્ષણ માટે ભાવનગર જિલ્લાના બધાજ પ્રકૃતિપ્રેમી નાગરિકોને મદદરૂપ થવા વિનંતી કરાઇ છે.

Wild Life Conservation Society
"Bhav Villas" Near Gaurishanker Lake,
BHAVNAGAR-364 003.